

JIN 2017/119, Hoge Raad, 19-05-2017, ECLI:NL:HR:2017:936, 15/04201 (annotatie)

Gegevens

Publicatie

JIN 2017/119

Instantie

Hoge Raad

Datum uitspraak

19 mei 2017

Datum publicatie

6 juli 2017

Annotator

E.J.H. Zandbergen
Fermm Advocaten

ECLI

[ECLI:NL:HR:2017:936](https://ecli.nl/HR:2017:936)

Zaaknummer

15/04201

Relevante informatie

[Burgerlijk Wetboek Boek 1 \[Tekst geldig vanaf 01-07-2023\] art. 88](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 1 \[Tekst geldig vanaf 01-07-2023\] art. 89](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 3 \[Tekst geldig vanaf 25-06-2023\] art. 52](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 3 \[Tekst geldig vanaf 25-06-2023\] art. 305a](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 3 \[Tekst geldig vanaf 25-06-2023\] art. 316](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 7 \[Tekst geldig vanaf 01-07-2023 tot 01-01-2024\] art. 907](#), [Burgerlijk Wetboek Boek 7 \[Tekst geldig vanaf 01-07-2023 tot 01-01-2024\] art. 908](#), [Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering \[Tekst geldig vanaf 01-07-2023\] art. 1015](#)

Inhoudsindicatie

Stuiting verjaring toestemmingsvereiste van art. 1:88 BW op grond van collectieve actie waarbij men niet is aangesloten, Moment van einde stuitende werking en aanvang van de in art. 3:316 lid 2 BW bedoelde periode van zes maanden

Samenvatting

De met een collectieve actie beoogde effectieve en efficiënte rechtsbescherming brengt met zich dat een belanghebbende in afwachting van de uitkomst van die collectieve actie vooralsnog kan afzien van stuitingshandelingen of buitengerechtelijke vernietiging van de overeenkomst. Dit wordt niet anders als de belanghebbende na deze uitkomst besluit niet deel te nemen aan deze collectieve actie. Wel moet de belanghebbende dan binnen zes maanden na deze uitkomst de verjaring alsnog stuiten door een eis in te stellen of een stuitingshandeling te verrichten.

De onderdelen 2-4 bestrijden de verwerping, van het (tegen het beroep op verjaring van Värde gevoerde) verweer van eiser dat de door de Stichting Eegalease tegen Dexia gevoerde procedure de verjaring van de vordering van verweerster 2 tot vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten heeft gestuit. Volgens de onderdelen geeft het oordeel van het hof blijk van een onjuiste rechtsopvatting, nu voor stuiting van de verjaring niet is vereist dat verweerster 2 een van de echtgenoten of geregistreerde partners was die zich bij de Stichting Eegalease hadden aangesloten.

In een geval als dit, waarin de collectieve actie heeft geleid tot een WCAM-overeenkomst, heeft het uitbrengen van een 'opt-out'-verklaring als bedoeld in art. 7:908 lid 2 BW niet tot gevolg dat de belanghebbende zich niet meer op de stuitende werking van die actie kan beroepen. De collectieve actie was immers mede ten behoeve van deze belanghebbende ingesteld en deze kan pas na het tot stand komen van een schikking beoordelen of hij daaraan gebonden wenst te zijn. Daarmee strookt niet om aan degenen die zich uiteindelijk niet aan de collectieve schikking willen binden, achteraf de stuitende werking van de collectieve actie te ontzeggen (r.o. 3.4.3).

De stuitende werking van de collectieve actie strekt zich uit tot de verjaring van alle op de collectieve actie aansluitende individuele vorderingen, derhalve ook die tot vernietiging van rechtshandelingen krachtens art. 1:89 BW, hetgeen ingevolge het bepaalde in art. 3:52 lid 2 BW ertoe leidt dat ook de verjaring van de bevoegdheid tot het uitbrengen van een buitengerechtelijke verklaring wordt gestuit (r.o. 3.4.4).

Ingevolge art. 3:316 lid 2 BW is, indien een ingestelde eis niet tot toewijzing leidt, de verjaring slechts gestuit indien binnen zes maanden nadat het geding door het in kracht van gewijsde gaan van een uitspraak of op andere wijze is geëindigd, een nieuwe eis wordt ingesteld en deze alsnog tot toewijzing leidt. Blijkens de wetsgeschiedenis van art. 3:316 BW dient bij de zinsnede "of op andere wijze is geëindigd" onder meer te worden gedacht aan afstand van instantie of aan het geval van een schikking tussen partijen gevolgd door royement. Het "op andere wijze" eindigen van de procedure wordt evenwel niet bewerkstelligd door een enkele doorhaling op de rol. Volgens art. 246 lid 2 Rv heeft doorhaling op de rol geen rechtsgevolgen en kunnen partijen de rechtsgevolgen bij overeenkomst bepalen. (HR 14 november 2014, [ECLI:NL:HR:2014:3240](https://opmaat.sdu.nl/content/j:JIN-2014-3240), NJ 2015/207 (Allianz Belgium/W.))

De Hoge Raad zal eerst ingaan op het hiervoor in 4.4.2 vermelde betoog van Värde dat geen belang bestaat bij de onderdelen 2-4 omdat de verklaring tot buitengerechtelijke vernietiging te laat is uitgebracht. In verband daarmee rijst de vraag op welk moment de collectieve actie "op andere wijze is geëindigd" als bedoeld in art. 3:316 lid 2 BW, en de daar genoemde termijn van zes maanden is aangevangen.

Hoewel in de Hoofdovereenkomst is bepaald dat de procedures worden geroyeerd, leidt dat royement, gelet op hetgeen in 4.5.7 is overwogen, niet zonder meer tot de conclusie dat daarmee ook het geding is geëindigd. Of hiervan sprake is, hangt

af van de inhoud en strekking van de Hoofdovereenkomst. Nu de Hoofdovereenkomst – evenals de daaruit voortvloeiende WCAM-overeenkomst – naar haar aard bestemd is om de rechtspositie van derden te beïnvloeden, zonder dat deze derden invloed hebben gehad op de inhoud of formulering daarvan, dient de uitleg van de Hoofdovereenkomst naar objectieve maatstaven te geschieden (HR 9 december 2016, [ECLI:NL:HR:2016:2835](#), NJ 2017/11 (A/Värde)).

Zoals blijkt uit hetgeen in 4.5.1-4.5.4 is overwogen, heeft de collectieve actie geleid tot een collectieve schikking, die strekte tot afwikkeling van de geschillen tussen Dexia en een zo groot mogelijk aantal gedupeerden in verband met door dezen afgesloten effectenleaseovereenkomsten. In verband daarmee hebben de partijen zich in de Hoofdovereenkomst ertoe verbonden de bij die overeenkomst gevoegde WCAM-overeenkomst op de voet van art. 7:907 BW verbindend te doen verklaren. Gelet hierop brengt de omstandigheid dat partijen in de Hoofdovereenkomst hebben verklaard medewerking te zullen verlenen aan beëindiging en royement van de procedures en afstand te doen van alle in de betrokken procedures gepretendeerde rechten of vorderingen, niet mee dat met die overeenkomst is beoogd het geding (de Eegaleaseprocedure) te doen eindigen. Het doel van die overeenkomst en daarmee van de collectieve actie werd immers pas bereikt met verbindendverklaring van de uit de schikking voortvloeiende WCAM-overeenkomst.

In overeenstemming met deze uitleg moet in een geval als het onderhavige voor de toepassing van art. 3:316 lid 2 BW onder ‘het geding’ worden verstaan de procedure als bedoeld in art. 3:305a BW en de daarop volgende procedure op de voet van art. 7:907 BW tot verbindendverklaring van de uit de eerstgenoemde procedure voortvloeiende WCAM-overeenkomst. Deze uitleg van art. 3:316 lid 2 BW doet recht aan de omstandigheid dat de rechtsgevolgen van de collectieve actie pas met de verbindendverklaring van de WCAM-overeenkomst zijn komen vast te staan, zodat de gerechtigden onder die overeenkomst eerst dan hebben kunnen beoordelen of zij daaraan gebonden willen zijn. Voorts brengt ook de door de collectieve actie beoogde effectieve en efficiënte rechtsbescherming mee dat een gerechtigde niet reeds bij het tot stand komen van een schikking in een collectieve procedure (waarin hij doorgaans zelf geen partij is en waarvan hij geen weet behoeft te hebben), stuitingshandelingen behoeft te verrichten, dan wel tot vernietiging van de door hem gesloten effectenleaseovereenkomst(en) behoeft over te gaan, indien die schikking inhoudt dat een WCAM-verzoek zal worden ingediend. Tot slot strookt dit resultaat ook met de stuiting van de verjaring, respectievelijk schorsing van individuele procedures, die art. 7:907 lid 5 BW en art. 1015 Rv aan de indiening van een WCAM-verzoek verbinden.

Uitspraak

Hoge Raad:

1 Het geding in feitelijke instanties

Voor het verloop van het geding in feitelijke instanties verwijst de Hoge Raad naar de navolgende stukken:

a. de vonnissen in de zaak 235824\CV EXPL 08-3963 van de kantonrechter te Emmen van 2 september 2009 en 1 september 2010;

b. de arresten in de zaak 200.079.281/01 van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 11 februari 2014 en 9 september 2014.

De arresten van het hof zijn aan dit arrest gehecht.

2 Het geding in cassatie

Tegen de arresten van het hof heeft [eiser] beroep in cassatie ingesteld. [verweerster 2] heeft geconcludeerd tot referte en heeft incidenteel cassatieberoep ingesteld. Värde heeft geconcludeerd tot verwerping van het principale en het incidentele cassatieberoep. De cassatiedagvaarding, de conclusies van antwoord en de conclusie van antwoord tevens houdende incidenteel cassatieberoep zijn aan dit arrest gehecht en maken daarvan deel uit.

De zaak is voor partijen toegelicht door hun advocaten.

De conclusie en de aanvullende conclusie van de Advocaat-Generaal M.H. Wissink strekt tot niet-ontvankelijkheid van het principale cassatieberoep voor zover het is ingesteld tegen [verweerster 2] en voorts in het principale en in het incidentele cassatieberoep tot vernietiging en verwijzing.

De advocaat van [eiser] heeft bij brief van 30 maart 2017 op de aanvullende conclusie gereageerd. De advocaat van Värde heeft bij brief van 31 maart 2017 op de aanvullende conclusie gereageerd.

3 De ontvankelijkheid van het principale en het incidentele beroep

Het principale cassatieberoep van [eiser] is gericht tegen Värde en [verweerster 2]. Nu [verweerster 2] evenwel samen met [eiser] geïntimeerde was in het door Värde ingestelde hoger beroep, is [eiser] niet-ontvankelijk in zijn beroep voor zover dat is gericht tegen [verweerster 2] (HR 12 juli 2002, [ECLI:NL:HR:2002:AE1554](#), NJ 2003/658). Om dezelfde reden is [verweerster 2] niet-ontvankelijk in het door haar ingestelde incidentele beroep. Weliswaar kon zij als gevoegde partij aan de zijde van [eiser], respectievelijk als tussengekomen partij, binnen de daarvoor geldende cassatietermijn zelfstandig cassatieberoep tegen Värde instellen, maar dat heeft zij nagelaten.

4 Beoordeling van het middel in het principale beroep

4.1 In cassatie kan van het volgende worden uitgegaan.

(i) [eiser] heeft tussen 1998 en 2000 effectenleaseovereenkomsten gesloten met respectievelijk Legio Lease B.V. en Bank Labouchere N.V. [verweerster 2], de echtgenote van [eiser], heeft de overeenkomsten niet mede ondertekend.

(ii) De effectenleaseovereenkomsten zijn geëindigd.

De opbrengst van de verkoop van de aandelen was ontoereikend om de leningen af te lossen, zodat sprake is van een restschuld.

(iii) Dexia Bank Nederland N.V. (hierna: Dexia) heeft als rechtsopvolgster onder algemene titel van Bank Labouchere N.V. (op haar beurt de rechtsopvolgster onder algemene titel van Legio Lease B.V.) op 22 maart 2003 met [eiser] een zogenoemde Overeenkomst Dexia Aanbod (hierna: Dexia Aanbod) gesloten. [verweerster 2] heeft deze overeenkomst niet mede ondertekend.

(iv) Dexia heeft haar vordering op [eiser] gecedeerd aan Värde. Van die cessie is aan [eiser] mededeling gedaan bij brieven van 10 januari 2008.

4.2.1 In dit geding vordert Värde van [eiser] betaling van een bedrag van in hoofdsom € 4220,55. Voor zover in cassatie nog van belang, legt zij aan haar vordering ten grondslag dat de effectenleaseovereenkomsten zijn geëindigd met een

restschuld, waarvoor partijen een minnelijke regeling hebben getroffen in de vorm van het Dexia Aanbod. De verplichtingen die uit het Dexia Aanbod voortvloeien zijn door [eiser] niet voldaan.

[verweerster 2] heeft zich gevoegd aan de zijde van [eiser] en heeft geconcludeerd tot afwijzing van de vordering van Värde, op de grond dat zij de effectenleaseovereenkomsten met een beroep op art. 1:89 BW in verbinding met art. 1:88 BW buitengerechtelijk heeft vernietigd. Voorts heeft [verweerster 2] als tussenkomende partij gevorderd Värde te veroordelen tot terugbetaling van al hetgeen in het kader van de onderhavige overeenkomsten door [eiser] aan Värde dient te worden betaald.

4.2.2 De kantonrechter heeft het beroep op de buitengerechtelijke vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten aanvaard en de vordering van Värde afgewezen. De vordering van [verweerster 2] heeft de kantonrechter bij gebrek aan belang afgewezen.

4.2.3 Het hof is tot het oordeel gekomen dat [verweerster 2] de effectenleaseovereenkomsten niet binnen de verjaringstermijn heeft vernietigd. Daartoe heeft het in zijn tussenarrest onder meer overwogen:

“6.4 [eiser] voert aan dat [verweerster 2] vanaf 29 december 2002 de door de Stichting Eegalease tegen Dexia gevoerde procedure volgde. Toen in die zaak op 25 augustus 2004 uitspraak werd gedaan, heeft [verweerster 2], gesterkt in haar mening, nogmaals een vernietigingsbrief aan Dexia gestuurd. [eiser] stelt zich op het standpunt dat de door de Stichting Eegalease gevoerde rechtszaak voor alle eega's van afnemers van effectenleaseovereenkomsten alle mogelijke vorderingen in verband met die overeenkomsten op de voet van artikel 3:316 BW de eventuele verjaring heeft gestuit en geschorst tot de dag na de dag waarop de laatste uitspraak in die zaak onherroepelijk is geworden. Op die dag begint een nieuwe verjaringstermijn van drie jaar, zodat de verjaring op zijn vroegst kan zijn voltooid na 25 augustus 2007, zo stelt [eiser].

6.5 Het hof verwerpt dit standpunt van [eiser]. Gesteld noch gebleken is dat [verweerster 2] één van de echtgenoten of geregistreerde partners was die zich bij de Stichting Eegalease had aangesloten. De door deze stichting gevoerde procedure heeft dan ook geen stuitende werking gehad ten aanzien van de verjaring van de mogelijkheid die [verweerster 2] had om de vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten in te roepen. Nu [verweerster 2] volgens [eiser] op 29 december 2002 met het bestaan van de effectenleaseovereenkomsten bekend was, stond de mogelijkheid om de vernietiging van die overeenkomsten in te roepen in juli 2006 niet meer voor haar open. Immers op grond van artikel 3:52 lid 1 aanhef en onder d BW verjaart de rechtsovereenkomst tot vernietiging op grond van artikel 1:89 jo. artikel 1:88 BW drie jaar nadat die mogelijkheid aan [verweerster 2] ten dienste kwam te staan, derhalve drie jaar na 29 december 2002. De brief van [verweerster 2] die in juli 2006 door Dexia werd ontvangen kon dan ook niet meer tot vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten leiden.”

In zijn eindarrest heeft het hof naar aanleiding van een daartoe strekkend verzoek van [eiser] overwogen geen aanleiding te zien van deze beslissing terug te komen (rov. 2.4). Voorts heeft het ten aanzien van het beroep van [eiser] op nietigheid van het Dexia Aanbod wegens strijd met de openbare orde overwogen:

“2.11 (...) Voor het aangaan van een als koop op afbetaling te kwalificeren effectenleaseovereenkomst behoeft een echtgenoot de toestemming van de andere echtgenoot (art. 1:88 lid 1 sub d BW). Gaat de echtgenoot een dergelijke rechtshandeling zonder toestemming aan, dan is die rechtshandeling vernietigbaar; slechts de andere echtgenoot kan een beroep op die vernietigingsgrond doen (art. 1:89 lid 1 BW).

Voor het aangaan van een vaststellingsovereenkomst geldt echter niet het vereiste dat dit met toestemming van de echtgenote geschiedt. Wanneer de handelende echtgenoot een vaststellingsovereenkomst sluit, bindt hij daarmee alleen zichzelf en niet de andere echtgenoot die de vaststellingsovereenkomst niet medeondertekent. Daardoor wordt de

mogelijkheid van laatstgenoemde om een beroep op vernietiging van de effectenleaseovereenkomst te doen dan ook niet onmogelijk gemaakt. Van strijd met de openbare orde is dus geen sprake.”

Het hof heeft de vordering van Värde alsnog toegewezen.

4.3.1 Onderdeel 1 is gericht tegen rov. 2.11 van het eindarrest. Het voert aan dat niet in het algemeen valt te zeggen of een vaststellingsovereenkomst waarbij nadere regelingen worden getroffen omtrent de gevolgen van een effectenleaseovereenkomst ook weer de toestemming van de andere echtgenoot behoeft. Denkbaar is dat de vaststellingsovereenkomst zelf als een vorm van koop op afbetaling moet worden aangemerkt of dat voor de vaststellingsovereenkomst toestemming vereist is omdat zij voortbouwt op de initiële overeenkomst. De argumenten die het hof noemt, zijn dus niet beslissend. Als het hof dit niet zou hebben miskend, is het bestreden arrest volgens het onderdeel op dit punt in ieder geval ontoereikend gemotiveerd.

4.3.2 Het onderdeel kan bij gebrek aan belang niet tot cassatie leiden. Het hof heeft terecht geoordeeld dat de echtgenoot die een vaststellingsovereenkomst sluit daarmee alleen zichzelf bindt en niet de andere echtgenoot die de vaststellingsovereenkomst niet medeondertekent, en dat laatstgenoemde derhalve de bevoegdheid behoudt de effectenleaseovereenkomst(en) te vernietigen (zie ook HR 9 december 2016, [ECLI:NL:HR:2016:2835](#), NJ 2017/11). Indien laatstgenoemde echtgenoot met succes van die bevoegdheid gebruik maakt, vervallen de uit die overeenkomst(en) voortvloeiende betalingsverplichtingen. Aan het Dexia Aanbod, waarin de uit de effectenleaseovereenkomst(en) voortvloeiende verplichtingen nader worden vastgesteld, ontvalt dan de grond, zodat aan afzonderlijke vernietiging van die overeenkomst geen behoefte bestaat. Indien echter de effectenleaseovereenkomst(en) niet (tijdig) wordt (worden) vernietigd, maar het Dexia Aanbod wel, leidt dat niet tot een ander resultaat, omdat de uit de effectenleaseovereenkomst(en) voortvloeiende betalingsverplichtingen dan in stand blijven.

4.4.1 De onderdelen 2-4 bestrijden de verwerping, in rov. 6.5 van het tussenarrest en rov. 2.4 van het eindarrest, van het (tegen het beroep op verjaring van Värde gevoerde) verweer van [eiser] dat de door de Stichting Eegalease tegen Dexia gevoerde procedure de verjaring van de vordering van [verweerster 2] tot vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten heeft gestuit. Volgens de onderdelen geeft het oordeel van het hof blijk van een onjuiste rechtsopvatting, nu voor stuiting van de verjaring niet is vereist dat [verweerster 2] een van de echtgenoten of geregistreerde partners was die zich bij de Stichting Eegalease hadden aangesloten.

4.4.2 Värde betoogt dat de onderdelen 2-4 niet tot vernietiging kunnen leiden, omdat de collectieve actie van de Stichting Eegalease is geëindigd door de op 23 juni 2005 tot stand gekomen schikking, terwijl de verklaring waarbij [verweerster 2] de effectenleaseovereenkomsten buitengerechtelijk heeft vernietigd eerst in juli 2006, en dus (gelet op art. 3:316 lid 2 BW) te laat is uitgebracht.

4.4.3 Bij de behandeling van de onderdelen en het zojuist vermelde verweer van Värde wordt vooropgesteld hetgeen hierna in 4.5.1-4.5.7 wordt overwogen.

4.5.1 Bij dagvaarding van 13 maart 2003 hebben onder anderen de Stichting Eegalease en de Consumentenbond gevorderd voor recht te verklaren (i) dat op de door Dexia aangeboden leaseovereenkomsten het bepaalde in de art. 1:88 en 1:89 BW van toepassing is en (ii) dat de leaseovereenkomsten die in de periode 29 januari 2000 tot en met 1 mei 2002 zonder toestemming van de echtgenoot of geregistreerd partner met Dexia zijn gesloten, vernietigd zijn, althans vernietigbaar zijn op grond van art. 1:89 BW (hierna ook: de collectieve actie of Eegaleaseprocedure). Bij vonnis van 25 augustus 2004 ([ECLI:NL:RBAMS:2004:AQ7412](#)) heeft de rechtbank Amsterdam het onder (i) aangeduide deel van de gevorderde verklaring voor recht toegewezen.

4.5.2 Hangende het door Dexia tegen dit vonnis ingestelde hoger beroep is tussen Dexia en de betrokken belangenorganisaties een schikking tot stand gekomen, die is neergelegd in een 'Hoofdovereenkomst' van 23 juni 2005 (in deze procedure door Värde overgelegd als productie 3 bij akte na tussenarrest, ook wel aangeduid als de Duisenbergregeling). In die overeenkomst hebben de belangenorganisaties in art. 21.1 verklaard hun medewerking te zullen verlenen aan beëindiging en royement van de procedures en afstand te doen van alle in de betrokken procedures gepretendeerde rechten en/of vorderingen. Partijen hebben op dezelfde datum een overeenkomst gesloten zoals bedoeld in art. 7:907 lid 1 BW (de WCAM-overeenkomst, bijlage III bij de Hoofdovereenkomst).

4.5.3 In art. 6.1 van de Hoofdovereenkomst is onder meer bepaald dat, onder de opschortende voorwaarde van inwerkingtreding van de WCAM voor 1 november 2005, de belangenorganisaties zich jegens Dexia verbinden om binnen veertien dagen na ontvangst van een daartoe strekkend verzoek van Dexia bij het gerechtshof Amsterdam een verzoekschrift in te dienen tot verbindendverklaring van de WCAM-overeenkomst.

4.5.4 De Eegaleaseprocedure is op 25 augustus 2005 geroyeerd. Op 18 november 2005 is het WCAM-verzoek ingediend. Nadat de overeenkomst op 8 mei 2006 was gewijzigd, is deze gewijzigde overeenkomst bij beschikking van het gerechtshof Amsterdam van 25 januari 2007, [ECLI:NL:GHAMS:2007:AZ7033](#), NJ 2007/427, verbindend verklaard.

4.5.5 In zijn prejudiciële beslissing van 9 oktober 2015, [ECLI:NL:HR:2015:3018](#), NJ 2016/490 ([A]/Dexia) heeft de Hoge Raad onder meer het volgende overwogen.

Uit de strekking van art. 3:305a BW en de parlementaire geschiedenis van deze bepaling vloeit voort dat het instellen van een collectieve actie op de voet van art. 3:316 lid 1 BW de verjaring kan stuiten van vorderingen van belanghebbenden voor wie de rechtspersoon die de collectieve actie instelt, opkomt (rov. 3.4.1).

Het past bij de met de collectieve actie beoogde effectieve en efficiënte rechtsbescherming dat een gerechtigde in afwachting van de uitkomst van die collectieve actie vooralsnog kan afzien van stuitingshandelingen of buitengerechtelijke vernietiging van de overeenkomst (rov. 3.4.2).

In een geval als dit, waarin de collectieve actie heeft geleid tot een WCAM-overeenkomst, heeft het uitbrengen van een 'opt-out'-verklaring als bedoeld in art. 7:908 lid 2 BW niet tot gevolg dat de belanghebbende zich niet meer op de stuitende werking van die actie kan beroepen. De collectieve actie was immers mede ten behoeve van deze belanghebbende ingesteld en deze kan pas na het tot stand komen van een schikking beoordelen of hij daaraan gebonden wenst te zijn. Daarmee strookt niet om aan degenen die zich uiteindelijk niet aan de collectieve schikking willen binden, achteraf de stuitende werking van de collectieve actie te ontzeggen. (rov. 3.4.3)

De stuitende werking van de collectieve actie strekt zich uit tot de verjaring van alle op de collectieve actie aansluitende individuele vorderingen, derhalve ook die tot vernietiging van rechtshandelingen krachtens art. 1:89 BW, hetgeen ingevolge het bepaalde in art. 3:52 lid 2 BW ertoe leidt dat ook de verjaring van de bevoegdheid tot het uitbrengen van een buitengerechtelijke verklaring wordt gestuit (rov. 3.4.4).

4.5.6 In de uitspraak [A]/Dexia is niet de vraag beantwoord op welk moment de stuitende werking van de collectieve actie is geëindigd. Bij de beantwoording van die vraag is het volgende van belang.

4.5.7 Ingevolge art. 3:316 lid 2 BW is, indien een ingestelde eis niet tot toewijzing leidt, de verjaring slechts gestuit indien binnen zes maanden nadat het geding door het in kracht van gewijsde gaan van een uitspraak of op andere wijze is geëindigd, een nieuwe eis wordt ingesteld en deze alsnog tot toewijzing leidt. Blijkens de wetsgeschiedenis van art. 3:316 BW dient bij de zinsnede 'of op andere wijze is geëindigd' onder meer te worden gedacht aan afstand van instantie of aan

het geval van een schikking tussen partijen gevolgd door royement. Het 'op andere wijze' eindigen van de procedure wordt evenwel niet bewerkstelligd door een enkele doorhaling op de rol. Volgens art. 246 lid 2 Rv heeft doorhaling op de rol geen rechtsgevolgen en kunnen partijen de rechtsgevolgen bij overeenkomst bepalen. (HR 14 november 2014, [ECLI:NL:HR:2014:3240](#), NJ 2015/207 (Allianz Belgium/W.))

4.6.1 De Hoge Raad zal eerst ingaan op het hiervoor in 4.4.2 vermelde betoog van Värde dat geen belang bestaat bij de onderdelen 2-4 omdat de verklaring tot buitengerechtelijke vernietiging te laat is uitgebracht. In verband daarmee rijst de vraag op welk moment de collectieve actie 'op andere wijze is geëindigd' als bedoeld in art. 3:316 lid 2 BW, en de daar genoemde termijn van zes maanden is aangevangen.

4.6.2 Hoewel in de Hoofdovereenkomst is bepaald dat de procedures worden geroyeerd, leidt dat royement, gelet op hetgeen hiervoor in 4.5.7 is overwogen, niet zonder meer tot de conclusie dat daarmee ook het geding is geëindigd. Of hiervan sprake is, hangt af van de inhoud en strekking van de Hoofdovereenkomst. Nu de Hoofdovereenkomst – evenals de daaruit voortvloeiende WCAM-overeenkomst – naar haar aard bestemd is om de rechtspositie van derden te beïnvloeden, zonder dat deze derden invloed hebben gehad op de inhoud of formulering daarvan, dient de uitleg van de Hoofdovereenkomst naar objectieve maatstaven te geschieden (HR 9 december 2016, [ECLI:NL:HR:2016:2835](#), NJ 2017/11 (A/Värde)).

4.6.3 Zoals blijkt uit hetgeen hiervoor in 4.5.1-4.5.4 is overwogen, heeft de collectieve actie geleid tot een collectieve schikking, die strekte tot afwikkeling van de geschillen tussen Dexia en een zo groot mogelijk aantal gedupeerden in verband met door dezen afgesloten effectenleaseovereenkomsten. In verband daarmee hebben de partijen zich in de Hoofdovereenkomst ertoe verbonden de bij die overeenkomst gevoegde WCAM-overeenkomst op de voet van art. 7:907 BW verbindend te doen verklaren. Gelet hierop brengt de omstandigheid dat partijen in de Hoofdovereenkomst hebben verklaard medewerking te zullen verlenen aan beëindiging en royement van de procedures en afstand te doen van alle in de betrokken procedures gepretendeerde rechten of vorderingen, niet mee dat met die overeenkomst is beoogd het geding (de Eegaleaseprocedure) te doen eindigen. Het doel van die overeenkomst en daarmee van de collectieve actie werd immers pas bereikt met verbindendverklaring van de uit de schikking voortvloeiende WCAM-overeenkomst.

4.6.4 In overeenstemming met deze uitleg moet in een geval als het onderhavige voor de toepassing van art. 3:316 lid 2 BW onder 'het geding' worden verstaan de procedure als bedoeld in art. 3:305a BW en de daarop volgende procedure op de voet van art. 7:907 BW tot verbindendverklaring van de uit de eerstgenoemde procedure voortvloeiende WCAM-overeenkomst. Deze uitleg van art. 3:316 lid 2 BW doet recht aan de omstandigheid dat de rechtsgevolgen van de collectieve actie pas met de verbindendverklaring van de WCAM-overeenkomst zijn komen vast te staan, zodat de gerechtigden onder die overeenkomst eerst dan hebben kunnen beoordelen of zij daaraan gebonden willen zijn. Voorts brengt ook de door de collectieve actie beoogde effectieve en efficiënte rechtsbescherming mee dat een gerechtigde niet reeds bij het tot stand komen van een schikking in een collectieve procedure (waarin hij doorgaans zelf geen partij is en waarvan hij geen weet hoeft te hebben), stuitingshandelingen hoeft te verrichten, dan wel tot vernietiging van de door hem gesloten effectenleaseovereenkomst(en) hoeft over te gaan, indien die schikking inhoudt dat een WCAM-verzoek zal worden ingediend. Tot slot strookt dit resultaat ook met de stuiting van de verjaring, respectievelijk schorsing van individuele procedures, die de art. 7:907 lid 5 BW en art. 1015 Rv aan de indiening van een WCAM-verzoek verbinden.

4.6.5 In rov. 3.5.1 van zijn uitspraak [A]/Dexia heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de Eegaleaseprocedure voor de toepassing van art. 3:316 lid 2 BW is geëindigd op andere wijze dan door toewijzing van de vordering. Uit het voorgaande volgt dat het geding geacht moet worden op die wijze te zijn geëindigd met de beslissing op het verzoek tot verbindendverklaring van de WCAM-overeenkomst, op 25 januari 2007 (zie hiervoor in 4.5.4). Derhalve diende, tot behoud van de stuitende werking van die procedure, uiterlijk op 25 juli 2007 een vordering of buitengerechtelijke verklaring tot vernietiging van de effectenleaseovereenkomsten te worden ingesteld, respectievelijk uitgebracht (zie [A]/Dexia, rov. 3.5.5).

4.6.6 Nu [verweerster 2] de buitengerechtelijke verklaring tot vernietiging in juli 2006 heeft uitgebracht, bestaat belang bij de onderdelen 2-4 van het middel.

4.7 De onderdelen zijn gegrond. Zoals in [A]/Dexia is overwogen (zie hiervoor in 4.5.5), strekt de stuitende werking van de collectieve actie zich uit tot de verjaring van alle op de collectieve actie aansluitende individuele vorderingen van belanghebbenden. Daartoe behoren ook vorderingsgerechtigden die zich niet bij de eisende rechtspersoon hebben aangesloten.

5 Beslissing

De Hoge Raad:

in het principale beroep

verklaart [eiser] niet-ontvankelijk in zijn beroep, voor zover ingesteld tegen [verweerster 2];

vernietigt de arresten van het gerechtshof Arnhem-Leeuwarden van 11 februari 2014 en 9 september 2014;

verwijst het geding naar het gerechtshof 's-Hertogenbosch ter verdere behandeling en beslissing;

veroordeelt Värde in de kosten van het geding in cassatie, tot op deze uitspraak aan de zijde van [eiser] begroot op € 496,98 aan verschotten en € 2600,= voor salaris;

in het incidentele beroep

verklaart [verweerster 2] niet-ontvankelijk in haar beroep;

veroordeelt [verweerster 2] in de kosten van het geding in cassatie, aan de zijde van Värde begroot op nihil.

Noot

1. De samenloop tussen collectieve en individuele acties leidt tot complicaties, onder meer inzake stuiting. In zijn prejudiciële beslissing van 9 oktober 2015, [ECLI:NL:HR:2015:3018](#), NJ 2016/490 ([A]/Dexia), heeft de Hoge Raad reeds bepaald dat uit de strekking van art. 3:305a BW en de parlementaire geschiedenis van deze bepaling voortvloeit dat het instellen van een collectieve actie op de voet van art. 3:316 lid 1 BW de verjaring kan stuiten van vorderingen van belanghebbenden voor wie de rechtspersoon die de collectieve actie instelt, opkomt. Hiervoor is, kort gezegd, vereist dat de individuele vordering voldoende 'aansluit' bij de collectieve actie, waarbij de vordering ook een andere kan zijn dan een vordering tot schadevergoeding. Het past bij de met een collectieve actie beoogde effectieve en efficiënte rechtsbescherming dat een gerechtigde in afwachting van de uitkomst van die collectieve actie vooralsnog kan afzien van de stuitingshandelingen of (ook al vermeldt art. 3:316 lid 2 BW dit niet) buitengerechtelijke vernietiging van de overeenkomst. Indien de gerechtigde kiest voor een 'opt-out' van een verbindendverklarde overeenkomst als bedoeld in art. 7:908 lid 2 BW, houdt dit niet in dat hij zich niet meer op de stuitende werking van deze collectieve actie kan beroepen, aangezien pas na het tot stand komen van de schikking door de gerechtigde kan worden beoordeeld of hij daaraan gebonden wenst te zijn. Een 'opt-out'-besluit kan daarom niet ertoe leiden dat achteraf de stuitende werking van de collectieve actie kan worden ontzegd.

2. Deze prejudiciële beslissing uit 2015 zag op een situatie waarin reeds buitengerechtelijk was vernietigd voordat het WCAM-verzoek werd ingediend en zag dus niet op de (gevolgen van de) verbindendverklaring daarvan. Deze beslissing gaf dan ook, mede gezien de formulering van de prejudiciële vragen die louter zagen op art. 3:316 BW, geen antwoord op de vraag op welk moment de stuitende werking van de collectieve actie is geëindigd. Diverse momenten zijn hiervoor mogelijk:

- (a) de datum van de schikking tussen Dexia en de Stichting Eegalease;
- (b) de datum van het royement van de procedure tussen Dexia en de stichting;
- (c) de datum van indiening van het WCAM-verzoek;
- (d) de datum van de totstandkoming van de gewijzigde schikking;
- (e) de datum van algemeenverbindendverklaring van de schikking;
- (f) de datum van de op-out; en
- (g) de laatste dag van de opt-out-termijn.

De Hoge Raad heeft in deze zaak voor wat betreft de van toepassing zijnde datum de A-G om een aanvullende conclusie gevraagd. De A-G is in zijn beide conclusies niet nader ingegaan op de laatste twee mogelijke data (datum opt-out en einddatum opt-out-termijn), mogelijk omdat in casu een eerdere datum reeds toereikend was om de vernietiging door de echtgenote op grond van art. 1:88 lid 1 aanhef en sub d jo. 1:89 lid 1 BW tijdig te laten zijn.

3. In onderhavige zaak oordeelt de Hoge Raad dat Dexia en de stichting als onderdeel van hun schikking zijn overeengekomen de bij de vaststellingsovereenkomst gevoegde WCAM-overeenkomst verbindend te doen verklaren en daaraan alle medewerking te zullen verlenen. Met de schikking is derhalve niet beoogd het geschil te beëindigen, maar voort te zetten tot aan het moment van verbindendverklaring. De termijn van art. 3:316 lid 2 BW (kort gezegd, het instellen van een nieuwe eis binnen zes maanden na beëindiging van het geschil) vangt daarmee volgens de Hoge Raad pas aan op het moment dat deze verbindendverklaring tot stand komt. De Hoge Raad oordeelt dat dit recht doet aan het feit dat pas met een verbindendverklaring de rechtsgevolgen van de collectieve actie zijn komen vast te staan (op grond van art. 7:907 lid 4 BW zijn immers tijdens de procedure tot verbindendverklaring nog wijzigingen op de WCAM-overeenkomst mogelijk) en dat gerechtigden pas dan kunnen beoordelen of zij daaraan gebonden willen zijn. De Hoge Raad oordeelt tevens dat dit strookt met art. 7:907 lid 5 (oud) BW en art. 1015 (oud) Rv.

4. Het oordeel dat een collectieve actie leidt tot stuiting tot in ieder geval de datum van verbindendverklaring van de WCAM-overeenkomst strookt inderdaad met de doelstelling van een effectieve en efficiënte rechtsbescherming. Over het oordeel tot hoever een stuiting reikt ná de datum van verbindendverklaring kan echter verschillend worden gedacht. In de onderhavige zaak was voormeld oordeel van de Hoge Raad (zes maanden vanaf datum verbindendverklaring) reeds voldoende om de buitengerechtelijke vernietiging als tijdig te beoordelen. Het wachten is op andere zaken waarin later dan deze zes maanden tot buitengerechtelijke vernietiging is overgegaan. Art. 3:316 lid 2 BW wijkt immers af van art. 7:907 lid 5 (oud) BW.

5. Art. 3:316 lid 2 BW (welk artikel dateert van vóór de inwerkingtreding van de WCAM-wetgeving) vereist het instellen van een nieuwe eis indien de eerder ingestelde eis niet tot toewijzing heeft geleid en wel binnen zes maanden nadat het geding door het in kracht van gewijsde gaan van een uitspraak of op andere wijze is geëindigd. De Hoge Raad oordeelt dat, nu met

de schikking is overeengekomen de daarbij eveneens overeengekomen WCAM-overeenkomst verbindend te doen verklaren, het geschil als bedoeld in dit artikel ziet op zowel de geschikte collectieve actie als de daarop volgende procedure tot verbindendverklaring. De collectieve actie is derhalve pas beëindigd op het moment van verbindendverklaring. De Hoge Raad gaat er in deze zaak impliciet van uit dat de collectieve actie “op andere wijze” is geëindigd. Dit lijkt te zijn gebaseerd op voormelde prejudiciële beslissing waarin is geoordeeld dat de collectieve actie met een collectieve schikking (inclusief royement) is geëindigd, zodat er sprake is van beëindiging “op andere wijze”. In de onderhavige zaak oordeelt de Hoge Raad echter dat de collectieve actie en de procedure tot verbindendverklaring in casu tezamen als één geschil worden gezien, zodat met de schikking het geschil nog niet is geëindigd. Het geschil is pas geëindigd met het vonnis tot verbindendverklaring. Dat is een in kracht van gewijsde gegane uitspraak, zodat er naar mijn mening geen sprake is van beëindiging “op andere wijze”. Voor de inhoudelijke beoordeling van art. 3:316 lid 2 BW maakt dit overigens niet veel uit. Een belangrijker gevolg van het eindigen op het moment van verbindendverklaring zou kunnen zijn dat, vanwege deze samentrekking van collectieve actie en procedure tot verbindendverklaring tot één gezamenlijk geschil, dit gezamenlijke geschil tevens ziet op de in art. 3:316 lid 2 BW vermelde “ingestelde eis”. En als onder “ingestelde eis” (tevens) het verzoek tot verbindendverklaring kan worden verstaan, is art. 3:316 lid 2 BW niet van toepassing indien de WCAM-overeenkomst inderdaad verbindend wordt verklaard. Immers, dit artikel is pas van toepassing als de ingestelde eis niet tot toewijzing leidt. Uiteraard kan tegen deze redenering worden ingebracht dat de procedure tot verbindendverklaring geen eis maar een verzoek is, maar dit lijkt (net als de herdefiniëring van het begrip ‘geschil’) ondergeschikt aan het oogmerk tot effectieve en efficiënte rechtsbescherming. Bovendien vermeldt art. 3:316 lid 2 BW dat verjaring niet is gestuit indien een daad van rechtsvervolgning wordt ingetrokken. Formeel is van een dergelijke intrekking bij de schikking (tezamen met het royement) wel sprake, maar de Hoge Raad heeft als gezegd geoordeeld dat in casu een daarop volgend verzoek tot verbindendverklaring als één geheel met de initiële vordering moet worden beschouwd zodat dit dus niet als intrekking wordt beschouwd. Het geschil heeft immers tot een uitspraak geleid. Inzake deze laatste zin van art. 3:316 lid 2 BW heeft de Hoge Raad dus impliciet ook geen onderscheid gemaakt tussen eis en verzoek. Men kan zich dus afvragen of dit artikel überhaupt wel een rol speelt bij een opt-out van een verbindendverklarde WCAM-overeenkomst.

6. Art. 7:907 BW ziet expliciet op het verbindend verklaren van WCAM-overeenkomsten en in lid 5 daarvan wordt vermeld dat door het indienen van een verzoek tot verbindendverklaring de verjaring wordt gestuit. Dit artikel is dus (anders dan art. 3:316 lid 2 BW) specifiek op deze situatie toegeschreven. Een nieuwe verjaringstermijn vangt volgens art. 7:907 lid 5 (oud) BW aan op het moment van de opt-out-verklaring. Sinds 1 juli 2013 is deze aanvangstermijn overigens vervangen door de einddatum van de termijn waarin een opt-out-verklaring kan worden gedaan. Uit de MvT bij art. 1015 Rv (waarop art. 7:907 BW aansluit) blijkt dat de wetgever niet wilde dat individuele procedures die tijdens de opt-out-termijn zijn hervat tot jurisprudentie leiden die van invloed is op de beslissing van anderen om al dat niet eveneens te besluiten tot een opt-out. Hierdoor zou immers de beoogde collectieve afwikkeling worden ondermijnd. Tevens is sinds 2013 de verjaringstermijn na het einde van de opt-out-termijn verkort tot twee jaar. Voor verzoeken tot verbindendverklaring die zijn ingediend vóór 1 juli 2013 geldt nog de oude termijn van drie jaar (vanaf de datum van opt-out). Deze termijn is daarmee aanzienlijk langer dan die van art. 3:316 lid 2 BW. Bovendien vangt in casu deze termijn pas aan op het moment van de opt-out (in de onderhavige casus was het verzoek tot verbindendverklaring ingediend vóór 2013). Het oordeel van de Hoge Raad dat het aanvangsmoment van de periode van zes maanden vanaf de datum verbindendverklaring strookt met de termijn als vermeld in art. 7:907 lid 5 BW en art. 1015 Rv is dan ook niet juist. Daarnaast wijken de termijnen zelf aanzienlijk af.

7. In zijn aanvullende conclusie meldt de A-G dat art. 3:316 lid 2 BW en art. 7:907 lid 5 BW ieder op hun eigen merites moeten worden beoordeeld en dat aan art. 7:907 lid 5 BW niet wordt toegekomen omdat de in art. 3:316 lid 2 BW vermelde termijn inmiddels is verstreken. Art. 7:907 lid 5 BW is in dat geval een dode letter. De A-G verwijst daarbij naar een arrest uit 2013. Dit arrest vermeldt echter juist dat het niet voldoen aan art. 3:316 lid 2 BW niet leidt tot verjaring, maar slechts tot gevolg heeft dat de stuitende werking van de eerder ingestelde eis komt te vervallen. Er kan dus wel degelijk nog een verjaringstermijn lopen welke op grond van (louter) art. 7:907 lid 5 BW wordt gestuit. In zijn prejudiciële beslissing van 2015 heeft de Hoge Raad reeds geoordeeld dat een collectieve actie de verjaring van een individuele vordering stuit (mits deze daar inhoudelijk op ‘aansluit’). Als binnen zes maanden na een collectieve schikking een verzoek tot verbindendverklaring

wordt ingediend (zoals in casu het geval was), is op grond van art. 7:907 lid 5 BW de verjaringstermijn van art. 3:316 lid 2 BW tijdig gestuit. Vervolgens begint een nieuwe verjaringstermijn van drie jaar op grond van art. 7:907 lid 5 (oud) BW pas de dag na de opt-out te lopen (sinds 2013: twee jaar na einddatum opt-out-termijn). In onderhavige zaak heeft de Hoge Raad geoordeeld dat de collectieve actie en het verzoek tot verbindendverklaring als één geschil kunnen worden beschouwd (indien in de collectieve schikking is overeengekomen tot verbindendverklaring over te gaan), zodat zelfs als het verzoek tot verbindendverklaring meer dan zes maanden na datum van collectieve schikking is gedaan, er alsnog sprake is van stuiting. Het lijkt me dan ook dat in geval van een opt-out van een verbindendverklaarde WCAM-overeenkomst, stuiting (door middel van een buitengerechtelijke verklaring) mogelijk is tot drie jaar na datum van opt-out (inzake verzoeken tot verbindendverklaring van vóór 1 juli 2013) dan wel tot twee jaar na de einddatum van de opt-out-termijn (voor latere verzoeken tot verbindendverklaring).

E.J.H. Zandbergen, Fermm Advocaten